

Slovenija: Zaključna izjava misije Mednarodnega denarnega sklada (MDS) v letu 2018

Okrevanje po krizi se nadaljuje in rast ostaja visoko nad povprečjem evroobmočja ob podpori ustreznih politik. Oblasti bi morale v prihodnje izkoristiti pozitivni gospodarski cikel za poglobitev javnofinančne in strukturne reforme, ponovno vzpostavitev fiskalnih blažilnikov ter povečanje rasti produktivnosti. Menimo, da so prednostne naloge naslednje:

- nadaljevati javnofinančno konsolidacijo v smeri srednjeročnega proračunskega cilja strukturnega salda z reformami pokojninskega in zdravstvenega sistema ter sistema dolgotrajne oskrbe, politike plač v javnem sektorju in davčnih reform;
- dokončati izboljšanje bilanc stanja bank in podjetij, tudi s pospešenim reševanjem nedonosnih terjatev malih in srednje velikih podjetij (MSP);
- poglobiti reforme na trgu dela ter zmanjšati upravno in regulatorno obremenitev;
- pospešiti program privatizacije.

Obeti in tveganja

1. Okrevanje po krizi se nadaljuje. Pričakovati je, da se bo rast realnega BDP letos upočasnila na 4,5 odstotka in leta 2019 na 3,4 odstotka, kar še vedno presega potencialno rast. Domače povpraševanje, zlasti javne naložbe, se je v zadnjem obdobju okrepilo in postopoma nadomešča izvoz, ki je glavni nosilec rasti. Pogoji na trgu dela so vse bolj zaostreni, saj se pojavlja pomanjkanje strokovnih znanj in usposobljenosti kljub pritoku tujih delavcev. Stopnja brezposelnosti je padla na 5 odstotkov in s tem dosegla najnižjo raven v desetletju. Močna gospodarska rast je prvič v desetih letih povzročila presežek nominalnega javnofinančnega salda. Kar zadeva zunanje vplive, je tekoči račun leta 2018 še vedno v presežku, kar pomaga popraviti pretekla neravnotežja. To se bo predvidoma umirilo, ko bodo potrošnja in investicije v celoti okrevale po krizi.

2. Srednjeročni obeti so manj ugodni, saj so tveganja usmerjena navzdol. Gospodarska rast se bo predvidoma postopoma zmanjšala, pri čemer bo proizvodnja ostala nad svojo potencialno ravno. Potencialno stopnjo rasti bodo omejevali neugodni demografski trendi. Poleg tega je mogoče opaziti zunanja tveganja: naraščanje protekcionizma bi močno prizadelo Slovenijo, saj je odvisna od izvoza in vključenosti v globalne vrednostne verige. Okrepljena politična negotovost v Evropi ali svetovno povpraševanje, ki bi bilo šibkejše od pričakovanj, bi lahko upočasnilo naložbe in zaposlovanje.

Javnofinančna politika: Ponovna vzpostavitev fiskalnih blažilnikov in zagotovitev vzdržnosti

3. Slovenija je od bančne krize leta 2013 dosegla precejšnjo javnofinančno konsolidacijo. Strukturni javnofinančni saldo se je izboljšal za 2,3 odstotne točke BDP med letoma 2013 in 2017. Konsolidacija je bila posledica več strukturnih ukrepov (npr. pokojninske reforme, zvišanje stopnje DDV in prestrukturiranja dolga) in začasnih ukrepov, uvedenih zaradi krize (npr. enkratna zamrznitev plač in indeksacija socialnih transferjev ter zmanjšanje javnih naložb, ki jih ne financira EU).

4. Javnofinančna konsolidacija bi se morala tudi v prihodnje opirati na sedanje okrevanje, dokler do leta 2020 ne bo dosežen srednjeročni cilj strukturnega salda. Ta cilj je primerna fiskalna podlaga in bo pomagal postopoma zmanjšati visok javni dolg proti ravni 60 odstotkov BDP. Uresničitev srednjeročnega cilja bo zahtevala kumulativno strukturno prilagoditev približno 1 odstotka BDP do leta 2020. Ta prizadevanja bi lahko enakomerno porazdelili med leti 2019 in 2020 ter bi jih morali podpreti z obsežnimi reformami na področju porabe in ciljno naravnanimi reformami davčne politike in administrativnimi reformami, ki bi ustvarile trajne prihranke in hkrati posodobile državne ukrepe.

5. Reforme na področju porabe bi se morale osredotočiti na pokojnine, zdravstvo, izobraževanje in plače javnega sektorja.

- **Pokojninski sistem.** Kljub pokojninski reformi leta 2012 so potrebni nadaljnji ukrepi za zagotovitev primerne in dolgoročno vzdržnega pokojninskega sistema. Podpiramo predloge iz bele knjige, da se upokojitvena starost zviša na 67 let in se samodejno prilagaja demografskim gibanjem ter da se spodbuja podaljšanje aktivne življenjske dobe. Priporočamo dodatne reforme, med drugim (i) indeksacijo pokojnin samo z inflacijo in (ii) opustitev pokojninskega dodatka. Za zvišanje dejanske upokojitvene starosti priporočamo postopno odpravo določbe o predčasni upokojitvi zaradi dolgoletne zaposlenosti (pravilo 40 let) in prekinitve ureditve, po kateri je mogoče odkupiti do 5 let delovne dobe pred upokojitvijo.
- **Reforme zdravstvenega sistema, dolgotrajne nege in izobraževanja.** Potencialne reforme vključujejo (i) razširitev centralizirane nabave, da se izkoristijo večja konkurenčnost med dobavitelji in ekonomije obsega, (ii) boljše ugotavljanje upravičenosti do finančne podpore za študente terciarnega izobraževanja ter (iii) povezovanje financiranja univerz z rezultati študentov na trgu dela.
- **Plače.** Za pripravo reforme bi bilo treba izvesti funkcionalni in institucionalni pregled sistema plač v javnem sektorju. Prenovljeni sistem bi moral povezovati gibanje plač v javnem sektorju z gospodarskimi razmerami in spodbujati zaposlene z nagrajevanjem uspešnega dela, namesto da zagotavlja samodejno, starostno pogojeno zviševanje plač. Za zaježitev mase plač priporočamo večletni okvir za prejemke, ki bo določal posebne limite za število zaposlenih in za zviševanje plač po sektorjih.

6. V ospredju bi morala biti davčna reforma za spodbujanje rasti. Slovenija je po davčni obremenitvi na 8. mestu med 35 državami OECD. Prispevke za socialno varnost bi lahko znižali z uravnoteženjem obdavčitve v smeri sistema DDV in dohodnine s široko osnovo, obdavčitvijo nepremičnin na podlagi tržne vrednosti in okoljskimi davki ali z racionalizacijo davčnih izdatkov pri obdavčitvi nepremičnin in davka na kapitalni dobiček.

Finančna politika: Reševanje težav nasledstva in prihajajoča tveganja

7. Od bančne krize v letu 2013 se je finančna stabilnost popravila po zaslugi ključnega prestrukturiranja bank v težavah in preudarnih makroekonomskih politik. Banke so dobro

kapitalizirane in likvidne in kakovost sredstev se je na splošno izboljšala. Povečala se je tudi dobičkonosnost, toda predvsem zaradi enkratne sprostitve rezervacij za oslabitve. Toda nedonosne terjatve MSP so pri nizkih dvomestnih številkah še vedno visoke. Smernice Banke Slovenije za upravljanje nedonosnih terjatev in nadzorniški dialog ter ukrepi, ki jih je uvedla Evropska centralna banka za vse tri institucije pod neposrednim nadzorom, so pripomogli, da so banke dosegle napredek pri reševanju nedonosnih terjatev. Velike banke so sprejele proaktivno upravljanje svojih nedonosnih terjatev, nadzorni organi pa bi morali še naprej spodbujati in podpirati ta prizadevanja. Proces razdolževanja v podjetniškem sektorju je zelo napredoval.

8. Pojavljanje finančnih ranljivosti zahteva okrepljeno spremljanje. Zaradi velikega deleža posojil z visoko spremenljivo obrestno mero za gospodinjstva in tudi nefinančne družbe, se lahko pojavijo kreditna tveganja. Poleg tega je treba pozorno spremljati tveganja na trgu stanovanjskih nepremičnin. Slovenija je bila leta 2017 z 10-odstotno rastjo cen stanovanj visoko na tretjem mestu v evroobmočju, toda relativno nizko razmerje med ceno stanovanj in plačami še ne kaže na pregrevanje. Pozdravljamo odločitev Banke Slovenije, da razširi področje uporabe makrobonitetnih orodij na vsa posojila gospodinjstvom in priporoči 10-letno zgornjo mejo ročnosti za vsa nehipotekarna posojila gospodinjstvom.

Strukturne reforme v podporo rasti produktivnosti.

9. Za zmanjšanje učinka staranja bo potrebna večja produktivnost. Prebivalstvo se hitro stara, zato bo dolgoročna gospodarska rast vse bolj odvisna od rasti produktivnosti. Vlada je sprejela vrsto reform na področju trga dela, podjetij v državni lasti ter trgov proizvodov in storitev, da bi se spoprijela s temi izzivi. Priporočamo, da se te reforme pospešijo in poglobijo.

Trgi dela in razvoj spretnosti

10. Pred kratkim izvedene reforme poklicnega usposabljanja in vajeništva so dobrodošle. Če bodo reforme dobro izvedene, bodo spodbujale vključevanje, saj je v vajeniške programe vključeno veliko dijakov z nizkimi dosežki in prikrajšanih učencev. Poleg tega bodo pomagale odpraviti naraščajoče pomanjkanje strokovnih spretnosti. Nadaljnji razvoj usposabljanja za podjetništvo in uporabo novih tehnologij bi moral pomagati delavcem, da se bodo znali prilagoditi ter bodo postali uspešni v digitalnem gospodarstvu in hitro spreminjajočem se tehnološkem svetu.

11. Obstaja možnost za povečanje prožnosti trga dela ter reformo sistema davkov in socialnih prejemkov, da bi se delo izplačalo. Zaščita pogodb za nedoločen čas je še vedno visoka glede na primerljive države. Poleg tega nizki dobički po obdavčitvi in razmeroma velikodušna denarna nadomestila za brezposelnost zmanjšujejo motivacijo za delo. Na primer, nadomestitvena stopnja denarnega nadomestila za brezposelnost za prejemnike nizkih plač presega 80 odstotkov v prvih mesecih brezposelnosti, kar je več od povprečja EU. Reforme na tem področju bi pomagale zmanjšati strukturno brezposelnost.

Reforme na področju podjetij v državni lasti

12. Priporočamo pospešitev programa privatizacije. Delež naložb v BDP je še vedno daleč pod predkrizno ravtnjo, zato bi lahko s pospešitvijo programa privatizacije spodbudili zasebne in tuje naložbe. V zvezi s tem priporočamo, da se skrči seznam podjetij, uvrščenih med »strateške« in »pomembne«. Pozdravljamo prizadevanja oblasti, ki so pospešila privatizacijo največje banke, Nove Ljubljanske Banke (NLB). Tretjo največjo banko, Abanko, naj bi privatizirali leta 2019.

Reforme na trgih proizvodov in storitev

13. Upravne in regulatorne obremenitve bi morali še zmanjšati, da bi podprli naložbe in močno rast. Pozdravljamo »MSP test« organov oblasti za presojo vplivov upravne obremenitve na MSP. Hiter napredek novega zakona o prostorskem načrtovanju in gradnji, ki je začel veljati sredi leta 2018, bo pomagal poenostaviti postopke pridobivanja gradbenih dovoljenj, zmanjšati upravno obremenitev in tveganja za MSP ter odpraviti obstoječa ozka grla na strani ponudbe na stanovanjskem trgu. Poleg tega priporočamo zmanjšanje števila reguliranih poklicev, da se tako okrepi konkurenčnost in poveča produktivnost.

***

Organom oblasti se zahvaljujemo za njihovo izjemno pomoč pri delu misije, toplo gostoljubje ter odkrite in informativne pogovore.